

Şarabın ve Esrarın Bireyselliđi ođaltan Araçlar
Olarak Karşılaştırılması

ŞARAP

Bir hayli ünlü, aynı zamanda koca bir aptal olan adamın teki -kanıtlamanın buruk zevkini kuşkusuz defalarca tadacağım gibi, bu ikisi görünüşe bakılırsa gayet iyi bir araya gelebilmektedir- hijyen ve damak zevki gibi iki farklı bakış açısından ele alınmış sofrâ üzerine bir kitapta ŞARAP maddesini şöyle yazmaya cüret etmiş: “Nuh Peygamber şarabın mucidi olarak anılır; şarap, bağ meyvesinden yapılmış bir içkidir.”

Peki, sonra? Sonrası yok, hepsi bu kadar. Kitabın tüm sayfalarını karıştırabilir, kitabı evirip çevirebilir, tersinden, yandan, sağdan sola ve soldan sağa okuyabilirsiniz, boşuna; o pek meşhur ve pek saygın Brillat-Savarin’in *Damak Zevkinin Fizyolojisi* adlı eserinde şarap hakkında başka hiçbir şey bulamazsınız: *Nuh Peygamber.... ve bir içkidir...*

Ayda veya uzak bir gezegende yaşayan birinin dünyamıza seyahat ettiğini, uzun merhaleler sonunda yorgun düşüp, kuruyan damağını ıslatıp midesini ısıtmak istediğini varsayalım. Bu kişi bizim dünyamızın zevk ve alışkanlıklarından haberdar olmak ister.

Dünya denen bu kürenin vatandaşlarına gönüllerinces cesaret ve neşe sağlayan leziz içkilerden bahsedildiğini belli belirsiz duymuştur. Ay sakini, seçiminden emin olmak için, lezzet kâhini, ünlü ve şaşmaz Brillat-Savarin'i açar ve orada, ŞARAP maddesinde, şu değerli bilgiyle karşılaşır: Nuh Peygamber... ve falanca şeyden yapılmış bir içki... Hazmı gayet kolay bir tanım! Oldukça da açıklayıcı! Bu cümleyi okuduktan sonra, tüm şaraplar hakkında, hepsinin farklı kaliteleri, verdikleri rahatsızlıklar, mide ve beyin üzerindeki etkileri hakkında doğru ve net bir bilgi edinmemek imkânsız!

Ah, benim değerli dostlarım, Brillat-Savarin'i okumayın! *Tanrı sevdiklerini gereksiz okumalardan korusun!* İnsanları hem antik hem de modern dünyanın tüm devlet adamlarından daha çok seven bir filozofun, Lavater'in küçücük kitabının birinci ilkesi budur. Hiçbir pastaya Lavater'in ismi verilmemiş olsa da, ünlü başyapıtından alınan, aptalca bilgiçlik taslayan özdeyişler salatasına yol açmış olmanın ötesinde kusurları olan bu

tatsız çöreği, yani Brillat-Savarin'i dürüst burjuvalar unuttuklarında, o melek gibi adamın anısı Hıristiyanlar arasında hâlâ yaşıyor olacaktır.

Bu sözde başyapıtın yeni bir basımı modern insanlığın yaygın kanaatinin karşısına çıkmaya yeltenirse, melankolik içiciler, neşeli içiciler, sizler, anımsamayı veya unutmayı şarapta arayan ama bunu asla gönlünce bulamayıp gökyüzünü şişenin dibinden seyreden herkes, unutulmuş ve kadri bilinmeyen içki müptelaları, sizler o kitabın bir kopyasını satın alır mısınız? İyiyle kötüyü, iyi niyetle umursamazlığı birbirine karıştırır mısınız?

Yüce Hoffmann'ın *Kreisleriana* adlı eserinde ilginç bir tavsiye okudum: Akli başında bir müzisyen bir komik opera besteleyebilmek için Champagne şarabı içmelidir. Bu türün gerektirdiği köpüklü ve hafif neşeyi bu içkide bulacaktır. Dini müzik bestelemek içinse Ren veya Jurançon şarabı gerekir. Derin düşüncelerin dibinde olduğu gibi burada da sarhoş edici bir kekremilik bulunur; fakat kahramanlık müziği için Bourgogne şarabı vazgeçilmezdir. Onda ciddi bir tutku ve vatanseverlik coşkusu vardır.

İşte, bu elbette daha iyi. Ben burada bir içki düşkününün tutkulu duygusunun ötesinde, bir Alman en fazla onur veren şey olan tarafsızlığı görüyorum.

Hoffmann, kendisi için, ruhunun farklı sıcaklıklarını ve hava olaylarını gösterecek garip bir psikolojik barometre yapmıştı. Burada şöyle bölümlerle karşılaşırız: hoşgörüle yumuşamış hafif ironik ruh hali; kendinden oldukça hoşnut olan inziva hali; kendine katlanamayan alaycı neşe hali, kendinden çekip gitmeye özlem, aşırı nesnellik, varlığın doğayla kaynaşması... Klasik barometrelerde olduğu gibi Hoffmann'ın ruhsal barometresindeki bölümlerin de oluşum sıralamasına uygun bir şekilde ayarlandığını söylemeye gerek yok. Bana öyle geliyor ki bu ruhsal barometreyle şarapların müzikal niteliklerinin açıklanması arasında kaçınılmaz bir kardeşlik vardır.

Hoffmann, ancak ölüm kapısına dayandığında para kazanmaya başlamıştı. Talih yüzüne gül-müştü. Sevgili, büyük Balzac'ımız gibi o da ancak hayatının son zamanlarına doğru en eski umut-larının kutbunda şafağın ağardığını görmüştü. O dönemde, eserlerini yayın programlarına almak için birbirleriyle yarışan yayıncılar, bir iyi niyet göstergesi olarak, gönderdikleri paranın yanına bir kasa da Fransız şarabı eklemeyi alışkanlık ha-line getirmişlerdi.

II

Şarabın derin keyifleri, kim bilmez ki sizleri? Kimin dindirilecek bir pişmanlığı, çağıracağı bir anısı, boğacağı bir acısı, gerçekleşmesi imkânsız düşleri olsa, hepsi gelip size, asma yapraklarında saklanmış o gizemli Tanrı'ya sığınır. Ne yücedir o içimizdeki güneşin aydınlattığı şarap manzaraları!

İnsanın kendi içinden çekip çıkardığı bu ikinci bahar nasıl da gerçek ve yakıcıdır! Fakat şimşek gibi çakan o şehveti, can sıkıcı büyüleri de ne korkunçtur! Yine de, siz yargıçlar, yasa koyucular, cemiyet adamları, mutluluğun gevşettiği, talih sayesinde erdemi ve sağlığı kolayca elde eden sizler, tüm ruhunuz ve kalbinizle söyleyiniz, dehayı içen bir adamı cezalandıracak o acımasız cesaret hanginizde var?

Üstelik şarap, zaferinden emin, merhameti ve eyvallahı olmamaya yeminli korkunç bir dövüşçü de değildir her zaman. Şarap insana benzer: Ne raddeye kadar takdir edilip küçümseneceği, sevilip nefret edileceği, elinden ne denli güzel işler veya canavarca suçlar geleceği asla bilinmez. O halde, ona kendimize olduğumuzdan daha zalim davranmayalım ve onu dengimiz sayalım.

Bazen şarabın şöyle dediğini duyar gibi olurum (yalnızca ruhların işitebileceği o manevi, canından gelen sesiyle):

“Ey sevgilim insan, camdan hapisaneme ve mantar kilitlerime rağmen sana kardeşlik dolu, sevinç, ışık ve dostluk dolu bir şarkı göndermek istiyorum. Hiç nankör değilim; bilirim ki hayatımı sana borçluyum. Benim yüzümden güneşin altında ne denli zahmet çektiğini biliyorum. Sen bana hayat verdin, ben de bunun karşılığını vereceğim. Borcumu fazlasıyla ödeyeceğim; zira çalışmaktan susuz düşmüş bir gırtlaktan geçtiğimde olağanüstü keyif duyarım. Dürüst bir adamın göğsü, melankolik ve hissiz mahzenlerden çok daha hoşuma gider. Kaderimi şevkle tamamladığım neşeli bir mezardır orası. İşçinin midesinde müthiş bir kargaşa çıkarır ve görünmez merdivenlerle oradan beynine çıkıp en yüce dansımı icra ederim.

“Eski zamanların güçlü nakaratlarının, o aşk ve zafer şarkılarının içimde hırçınlaştığını, yankılandığını duyuyor musun? Ben vatanın ruhuyum, yarı âşık yarı askerim. Ben pazar günlerinin umuduyum. Çalışmak diğer günleri bereketlendirirken, şarap pazar günlerinin mutluluğudur. Dirseklerini aile sofrasına dayayıp, gömleğinin kollarını kıvrırarak, beni büyük bir hararetle yüceltecek ve gerçekten memnun kalacaksın.

“Yaşlı karının, gündelik acılarının ve en eski umutlarının o yaşlı yoldaşının gözlerini parlatacağım. İçli içli bakacak. Gözbebeklerinin en derinine gençliğin ışıltısını yerleştireceğim. Ve solgun benizli sevgili yavruna, yük beygiriyle aynı yorgunluğa koşulmuş o zavallı küçük sıpaya, beşiğinin güzel renklerini geri kazandıracam; yaşamın bu yeni atleti için eski güreşçilerin kaslarını sıkılaştıran yağ olacağım.

“Bitkisel bir ölümsüzlük aşısı gibi ineyeğim göğsünün derinliklerine. Zahmetle kazılmış toprağı bereketlendiren tane olacağım. Mahrem birleşmemizden yaratılacak şiir. İkimiz için bir Tanrı yaratacağız; ve kuşlar, kelebekler, Bakire'nin oğulları, parfümler ve kanadı olan her şey gibi biz de sonsuzluğa uçacağız.”